

06.02.2024 – 120 ЛЕТ С ДНЯ РОЖДЕНИЯ А. А. КУЛЕШОВА, НАРОДНОГО ПОЭТА БЕЛАРУСИ

Аркадий Кулешов — известный белорусский поэт, получил звание народного в 1968 году. Яркий представитель белорусской поэзии советской эпохи, выдающийся мастер слова, художник высокой культуры, Аркадий Александрович Кулешов (1914–1978) в своем творчестве показал судьбу целого поколения, к которому принадлежал и сам. Его поэзия вошла в золотой фонд белорусской литературы XX века. В стихах поэта удачно соединились философская глубина произведений, стремление к всестороннему осмыслению сложных жизненных явлений, а также высокий уровень поэтического мастерства.

Родился 6 февраля 1914 года в деревне Самотевичи (ныне Костюковичского района Могилёвской области) в семье сельских учителей. В 1928 году после окончания Самотевичской семилетней школы Аркадий Кулешов поступил в Мстиславский педагогический техникум. В Мстиславле работало отделение «Маладняка». Здесь начинали свою творческую жизнь талантливые художники слова Юлий Таубин и Змитрок (Дмитрий) Остапенко. Дружба с ними оказала большое влияние на становление Аркадия Кулешова как поэта.

В 1926 году в климовичской окружной газете «Наш працаўнік» («Наш работник») появилось первое стихотворение 12-летнего поэта, а в следующем году несколько его стихотворений были напечатаны в областной газете «Магілёўскі селянін» и одно – в республиканской газете «Беларуская вёска» («Белорусская деревня»).

В 1930 году переехал в Минск, здесь он продолжал учёбу на литературном факультете Минского педагогического института (1931—1933).

Участник Великой Отечественной войны. 24 июня 1941 года А. А. Кулешов покинул разрушенный бомбардировкой, охваченный пожаром Минск. Пешком он дошёл до Орши, потом добрался до Калининна и там вступил в РККА. Под Новгородом окончил военно-политическое училище и был направлен в армейскую газету «Знамя советов», где служил до 1943 года, позже – в Белорусском штабе партизанского движения.

В 1945–1946 годах работал главным редактором газеты «Літаратура і мастацтва». С 1946 по 1958 год – начальник сценарного отдела, в 1958–1967 годах – главным редактором киностудии «Беларусьфильм».

Депутат Верховного Совета БССР (1947–1978). Член ВКП(б) с 1941 года. Член Союза писателей СССР (1934).

Скончался ночью 4 февраля 1978 года в санатории города Несвиж Минской области. Похоронен в Минске на Восточном кладбище.

Увлекался городками, был заядлым футбольным болельщиком и большим любителем шахмат, участвовал в республиканских шахматных турнирах, имел спортивный разряд. В 1946 году вошёл в руководство восстановленной после войны шахматно-шашечной секции при спорткомитете БССР.

В 14 лет Кулешов написал свое самое знаменитое стихотворение — «Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая». На его слова белорусский композитор Игорь Лученок позже написал музыку для песни «Алеся». Ее, в исполнении ансамбля «Песняры», и сегодня любят многие белорусы. Само стихотворение было посвящено первой любви А. Кулешова.

БЫВАЙ

*Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая.
Чаму так горка, не магу я зразумець.
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.
Ці помніш першае нясмелае прызнанне?..
Над намі жаўранкам звінеў і плакаў май.
Назаўтра золкае, туманнае світанне,
Суровы позірк твой і мой нямы адчай.
Пайшла ты, любая, пад гоман жоўтых сосен,
Пайшла, маўклівая, пад хвалі жытнёвых шум,
Туды, дзе гоўдала зялёнае калоссе
На сцежках ростані мой адзінокі сум.
Пайшла за ціхіх, далёкіх прасторы
Світальнай зоркай ты, што гасне ў сьняве.
Душы пакрыўджанай гарачыя дакоры
Слязой халоднаю застылі на траве.
Пайшла, пакінуўшы мне золкі і туманны,
Пальныны жаль смугой ахутаных дарог,
Каб я хвілінны боль і горыч гэтай раны
Гадамі ў сэрцы загнушыць сваім не мог.
Пайшла, ніколі ўжо не вернешся, Алеся.
Бывай, смуглявая, каханая, бывай.
Стаю на ростанях былых, а з паднябесся
Самотным жаўранкам звініць і плача май.
Бывай, абуджаная ў сэрцы, дарагая.
Твой светлы вобраз панясу я на жвіціці.
На ўсходзе дня майго заранка дагарае,
Каб позна вечарам на захадзе ўзысці.*

Больше произведений поэта и информации о нём найдете на просторах Интернет и в библиотеках. Внимательного и вдумчивого чтения вам на досуге.

Всем известно драматичное по содержанию стихотворение «Комсомольский билет». Не менее драматична «Баллада о четырех заложниках» — поэтическая реакция А. А. Кулешова на реальную историю о расстреле фашистами 14 февраля 1942 года четверых детей, сестры и матери жены легендарного Батьки Миная (Шмырёва Миная Филипповича), Героя Советского Союза, организатора партизанского движения в Витебской области в годы Великой Отечественной войны (жена Шмырёва умерла ещё до войны).

Камсамольскі білет

Цвёрда трымаўся юнак на дапросе,
Тоячы словы і думкі свае.
Вораг-жандар дакурыў напаросу
І камсамольскі білет аддае.
— Вось і білет твой, — скажаў ён
ласава,
І ад яго на вачах у людзей
Ты адчураіся; выгодная справа:
Жыць застанешся, — жыцьцё
даражэй.
Што ў ім карыснага? Кніжка, не
болей.
Кніжку спалі — і размова канец!
— Не, не спалю! — адказаў
камсамолец. — Хай лепей сэрца мне
спаліць свінец!
— Ты не згаджаешся? Вельмі
скадую.
Кінь свой білет у палонку тады.
— Не, я не кіну ў ваду лезяноў,
Сам лепш зайдуся ад лютой вады.
— Добра, хай будзе па-твойму.
— На гэтым
Доўгі і нудны спыніўся дапрос.
І юнака з камсамольскім білетам
Босага гоняць на люты мароз.
Там ён, абліты вадою лезяноў,
К сэрцу рукою білет прыціскаў,
Быццам білет пад сцюдзёнай вадою
Сэрцу юнацкаму стыць не даваў.
Так і стаў, смеючыся над катам,
Доўга на целу сцякала вада;
Так і застаўся стаяць каля хаты,
Быццам з чысцоткага літы лёда.
Так і стаіць, як жывы, перад намі,
Так і стаіць, прыціскае білет,
І не развітваецца з сябрамі,
І праціаіць яшчэ тысячы лет.
Ды не карой лезяноў пакрыты,
Ды не абліты вадою лезяноў, —
Выліты з бронзы і сонцам абліты,
Будзе ён вечно стаяць над зямлёй.

Баллада аб чатырох заложніках

Іх выдуць па жытний сцяжыны.
Чатырох.
Пад канвоём.
З дому.
Чатырнаццаць — старэйшай
дзяўчыны,
Тры гады хлапчуку малому.
Разам з імі ў падвал халодны
Гоўняць цётку — сестру Міная,
А Мінай — гэта бацька іх родны,
Бацька родны,
Мсціўца народны.
Піша вораг аб ім у газетах,
Аб чырвонай
Брыгадзе ягонай,
Па усіх
Былых сельсаветах
Клеюць новы
Загад суровы.
Са снупоў, са сцен, аканіцаў
Пагражаюць Мінאו загадам:
Ён павінен скарыцца,
З'явіцца.
Злацца ў рукі фашысцкім уладам.
І вісіць той загад друкаваны
На Мінаевай хаце і клеі;
А не з'явіцца — расстраляны
Будуць заўтра заложнікі —
Дзеі...
У чаканні смяротнага часу
У падвале дзеі Міная.
З імі цётка іх родная разам,
Ёй таксама расстрэл пагражае.
— А чаму нас вартуюць салдацы? —
Знаць маленькаму хлопчыку трэба.
—
А чаму не пускаюць з-за кратаў,
За якімі і сонца, і неба?
А ці скура нас вызваліць татка?
— Скура, — цётка гаворыць малому,
Татка прыйдзе і ўсім нам, дзіцятка,
Волю дасць, і мы пойдзем дадому...
— А чаму не прыходзіць ён?
Сыну
Цяжка ўсё растлумачыць адразу.

— Спі, засні, — суніае жанчына
У чаканні смяротнага часу.
Цётка дзецям, уклаўшы малаго,
Кажа праўду пра лёс іх суровы.
Не павінен ведаць нічога
Толькі меншы —
сын трохгадовы.
— Вы нічога яму не кажыце, —
Навуае
Дзяцей Міная.
Сын у сне гаворыць аб жыцце,
Па якому
Пойдзе дадому.
У астражнай
Трывожнай
Цішы
Сняцца крата меншаму сыну:
— Тут і мокрыя сцены,
І мышы...
Татка, татка... забуй нас.. пакінуў.
— Спі, засні, — суніае кабетка, —
Спі, сыноч, не твая гэта справа.
Спі, наш татка не прыйдзе,
На гэта
Ён не мае бацькоўскага права.
Ноч праходзіць,
Сонца ўзыходзіць,
Знявіла жаўранкі ў полі.
Іх выводзіць салдацы
За крата.
Хлопчык рад і сонцу, і волі.
Іх салдац
Да сцяны прыстаўляе.
Цэліць кат
У льяныя галовы,
Пачынае
З сына Міная.
Стрэл.
Упаў хлапчук трохгадовы...
Кат ішоў пісталет унімае...
На сцяне — заложнікаў цені...

Вось і ўсё.
Перад бацькам Мінаям
Станьце, ўсе бацькі, на калені!

Парушыўшы законы прыцягнення

Парушыўшы законы прыцягнення,
Планетамі сярод другіх планет
Існуем мы з табой як выключэнне,
Мая любоў, — як свет і антысвет.
Ніколі мы адной не ходзім сцэжсай,
Не дзелім хлеб і дзелім толькі соль,
Ты сустракаеш смутак мой усмешкай
і смучышся, калі мне мой боль.
Адказваеш на мой сардэчны захад
Нязгодай, самай крыўднаю з нязгод.
Здаецца, наварыўся я на захад,
Як тут жа ты наварыўся на ўсход.
Аднак зямля б мая асрацела
і ўвесь сусвет ахутала б імгла,
Каб, выбухнуўшы раптам, адляцела
Ты ў невіднасьць з хуткасцю святла.

Я ў лузе кветкі не сарваў ніводнай

Я ў лузе кветкі не сарваў ніводнай
Я ў лузе кветкі не сарваў ніводнай.
Ніводнай зоркі з неба не схаліў,
І, на жаданню прымаўкі народнай,
Ні разу іх каханню не даруў.
Хай пешаць вока кветкі на палынях,
Каб мы з табой гулялі сярод іх, —
Яны змарнеюць у гравеннай шклянцы,
Як мы без сонца сярод сцен нямых;
Да зор далёка: шляхам ехаць конным —
Не век, не два, а сто вякоў міне —
Каб іх здабыць, на караблі фатонным
Ужо лянец не давідзецца мне.
Не вытрымае сэрца падарожжа —
Загдухе бездарковы мой матор,
Што ныл глытаў, вычыхваў бездарожжа...
Прымі яго без кветак і без зор!

